

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:1019

av Annelie Karlsson och Thomas Strand (båda S)

Socialt företagande och arbetsintegrerande sociala företag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det sociala företagandet har stora möjligheter att bli ett komplement till andra arbetsmarknadspolitiska insatser, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten till en ökad samverkan mellan den offentliga sektorn och de sociala företagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över behovet av att ge det sociala företagandet samma tillgång till företagsrådgivning och kompetensutveckling som andra småföretag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheterna att se över hur lagen om offentlig upphandling bättre kan utformas för att svara mot sociala företags särskilda behov och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheterna att skapa ett samarbetsorgan som består av representanter dels för de berörda politikområdena, dels för de sociala företagen och de berörda intresseorganisationerna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheterna att verka för att öka legitimiteten hos arbetsintegrerande sociala företag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Allt fler vill starta eget företag tillsammans, i bolagsform eller i en ekonomisk förening. Lockelsen och värdet ligger i det gemensamma ägandet och det jämlika inflytandet över verksamheten. Den kooperativa idén har sprungit ur just detta: det gemensamma behovet av att lösa och tillgodose ekonomiska problem. Det kooperativa företaget bygger på öppenhet, demokrati och aktivt deltagande från medlemmarna som tillsammans äger företaget. Både inflytande och ansvar fördelas lika mellan kooperativets medlemmar, och alla medlemmar har lika rösträtt. Idag finns kooperativa företag inom alla branscher. Den här motionen behandlar främjande av arbetsintegrerande sociala företag på arbetsmarknaden, vilka ofta drivs i kooperativ form. Cirka två tredjedelar av de drygt 300 sociala företagen i Sverige drivs i kooperativ form.

Gruppen långtidsarbetslösa, långtidssjukskrivna och personer med ekonomiskt bistånd ökar. Andelen arbetslösa som bedöms få svårt att få jobb riskerar att bli historiskt stor. Värst verkar det bli för unga utomeuropeiskt födda och personer med funktionsnedsättningar. Frågan om full sysselsättning är en rättvisefråga men också en fråga om goda levnadsvillkor för den enskilde och välfärd för samhället.

Det finns idag ett stort behov av verksamma verktyg för att minska arbetslösheten. Intresset för företagande inom den sociala ekonomin och för arbetsintegrerande sociala företag har växt och fortsätter att växa kraftigt. Långtidsarbetslösheten, och att så många långtidssjukskrivna och biståndsberoende står utanför arbetsmarknaden, kommer dock inte att övervinnas av sig självt. Det är människor bakom arbetslöshetssiffrorna och deras öden som måste ligga till grund för vårt agerande. Vi tror att startande av arbetsintegrerande sociala företag och entreprenörskap kan vara en möjlig väg till egenförsörjning och en väg ur utanförskapet.

Begreppen social ekonomi och socialt företagande börjar etableras i Sverige. Men för många är det fortfarande relativt okända och outvecklade begrepp. Det handlar om verksamheter i olika former: kooperativ, stiftelser, samfälligheter, ideella föreningar och aktiebolag som har det gemensamt att de skapar både privat och samhällsligt mervärde. Sektorn själv försöker nu etablera begreppet idéburet företagande för alla dessa olika former att bedriva verksamheter på. Medlemsnytta och samhällsnytta är viktigare än vinstmaximering inom den sociala ekonomins företag. Ett socialt företag finns för att

möta ett behov både hos dem som arbetar och hos dem som köper tjänsten eller produkten.

Det sociala företaget har kunder som vilket annat företag som helst. Samtidigt är det en plattform där individen kan växa och kanske gå vidare i livet till studier eller annat arbete. Att ha makt över sin egen arbets-situation och att arbeta till hundra procent av den arbetsförmåga man har – det mår man bra av. Att driva ett socialt företag innebär att man gemensamt beslutar om den produktion eller de tjänster man ska erbjuda och hur kooperativet ska utvecklas.

Antalet arbetsintegrerande sociala företag som drivs av människor som ställts utanför den reguljära arbetsmarknaden blir allt fler. Dessa företag möter behoven av arbete framför allt hos personer som har en historia med psykisk ohälsa, missbruk och kriminalitet. Även handikappförbunden arbetar aktivt med sociala företag som ett sätt att förbättra möjligheterna för funktionshindrade att få ett jobb.

Det sociala företaget har blivit en nytändning för många och samhällsnyttan är stor, inte minst ekonomiskt. Det sociala företagandet breddar arbetskraftsutbudet så att även människor med funktionsnedsättning får en chans att vara den resurs i samhället som de verkligen är. Det sociala företagandet skulle kunna bli ett komplement till andra arbetsmarknadspolitiska insatser och få spela en större roll inom såväl välfärds- som arbetsmarknadspolitiken.

Politiken för den sociala ekonomin i Europa är en förebild

Sverige skulle kunna göra det som till exempel Italien, Spanien och flera andra EU-länder redan har gjort, nämligen underlätta för den sociala ekonomins mångfald av företag. Detta kan ske genom att man stimulerar ökad samverkan mellan offentlig sektor och de nya sociala företagen. Ett annat sätt är att uppmuntra och underlätta för det privata näringslivet att bli mentorer för de sociala företagen.

Det sociala företagandet bör ges samma tillgång till företagsrådgivning och kompetensutveckling som andra småföretag. Idag finns Almi som ska stötta alla företagare med rådgivning, kontaktförmedling och olika utvecklingsprogram. Almi kan också ge mindre krediter till nya och små företag. Tyvärr råder det ofta brist på kunskap om de sociala företagen, vilka de är och vilka behov och förutsättningar de har, inom Almi. I förlängningen blir bristen på kunskap om den här typen av företagande ett

hinder för människor som ser social företagsamhet som en möjlighet att utvecklas och fullt ut delta i samhället.

Coompanion är ett nätverk av företagsrådgivare för kooperativa företag och stöttar bland annat med affärsrådgivning, utbildning och projektutveckling. Deras ekonomiska resurser är dock mycket begränsade. De sociala arbetskooperativens intresseorganisation (Skoopipi) är en annan främjande organisation som aktivt arbetar med att utveckla sociala arbetskooperativ och kompetensutveckla befintliga. Skoopipi har inget stöd från samhället för att bedriva sin verksamhet utan får hanka sig fram på projektbidrag från Allmänna arvsfonden.

Behovet av finansiering och stöd

Många som driver sociala kooperativ har svårigheter att få banklån eller annan finansiering. Ofta beror det på bristande information och kunskap hos kreditinstituten. Kreditinstitut och banker som kan ge de sociala företagen tillgång till riskkapital och krediter bör därför stötta med generell information om villkoren för dessa företag. Regeringen bör överväga möjligheterna till en dialog mellan de idéburna företagen och finansinstituten för att öka förståelsen för dessa företag.

Idag finns det drygt 300 arbetsintegrerande sociala företag i Sverige. De har ofta vuxit fram med stöd av intresseorganisationer, kommuner och eldsjälars engagemang. Sociala företag som befinner sig i sin linda ska kunna erhålla ett bidrag för att genomföra förstudier i syfte att etablera sig. Stödet kan liknas vid det innovationsstöd för förstudier och produktutveckling som finns för nya teknikorienterade företag. Men i det här fallet handlar det om sociala innovationer.

Det är viktigt att regeringen överväger möjligheterna till att det blir likvärdiga villkor att få finansiering för företag inom den sociala ekonomin vilka idag missgynnas på grund av sin annorlunda affärslogik.

Forskning om sociala företag

Idag har de sociala företagens olika verksamheter vuxit i sådan omfattning att ingen längre har överblick över utvecklingen. Ny forskning behöver utvecklas kring socialt entreprenörskap, företagsledning, arbetsorganisation och styrelseformer i verksamheter som kombinerar empowerment, delaktighet och ansvarstagande i företaget med långsiktigt affärstänkande. Statistik kring hur många företag som har startats, hur många människor som berörts och fått arbete osv. saknas också. Regeringen bör överväga

möjligheterna att tillse att delar av de forskningsmedel som nu riktas mot det civila samhället, avsätts för forskning om socialt företagande.

Sociala kooperativ som arbetsplats för trygghetsanställningar

De sociala företagen kan också vara en plats för människor i behov av utvecklings- eller trygghetsanställningar, ett alternativ till Samhalls verksamhet till exempel. Här erbjuds delaktighet i högre grad än på andra arbetsplatser, vilket främjar personlig utveckling och rehabilitering genom att man i sin egen takt får ta sig an sina arbetsuppgifter.

Sociala företag och LOU

Det är viktigt att försäkra sig om att lagen om offentlig upphandling inte tolkas på ett för små kooperativa företag ogynnsamt sätt och att okunskap om socialt företagande inte utgör ett hinder för deras möjligheter. Regeringen bör överväga möjligheterna till att regelverket ändras så att upphandlingen utifrån sociala hänsyn inte bara bör utan ska prövas. Ett arbete med att formulera sociala kriterier bör övervägas och om möjligt påbörjas snarast i sådana former att den sociala ekonomin garanteras medverkan och med särskilt fokus på kriterier för inkludering i arbetslivet.

Vår grundinställning är dock att LOU inte är tillämplig inom vård-, omsorgstjänster och sociala tjänster och därmed då inte heller när det gäller socialt företagande.

Ett nytt samarbetsorgan främjar socialt företagande

Det sociala företagandet och dess utvecklingsmöjligheter berör många politikområden, däribland social-, närings- och arbetsmarknadspolitik. För att få ett samlat grepp anser vi att regeringen bör överväga möjligheterna att tillsätta ett samarbetsorgan som består dels av representanter från de berörda politikområdena, dels av representanter från de sociala företagen och berörda intresseorganisationer.

Målet med samarbetsorganets arbete är att komma med förslag på juridiska, ekonomiska och organisatoriska åtgärder för att främja det sociala företagandet. Det handlar mycket om att sprida erfarenheter från framgångsrika sociala företag så att fler människor får arbete. I Storbritannien har regeringen inrättat ett motsvarande organ, Social Enterprise Unit. Där, liksom i Italien, finns också en särskild lagstiftning för de sociala företagen. Sverige har mycket att lära av andra länders erfarenheter av den sociala ekonomin.

Pionjärtiden för företagande inom den sociala ekonomin i Sverige är över. Företeelsen är redan etablerad. Arbetssätt och metoder har prövats. Tidigare var utmaningarna att se

om idéer gick att genomföra. Nu handlar det främst om att gå vidare, undanröja kvarvarande hinder, kraftfullt följa upp insatserna och sprida användandet av de kunskaper som erövrats för att öka omfattningen av det sociala företagandet. Alla kan göra något – kommuner, regioner, regering, riksdag, departement och myndigheter.

Annelie Karlsson (S)

Thomas Strand (S)